

Bijdrage aan het afscheid in besloten kring van Jan Zegers

Welkom en inleidend woord

Niet klagen of jammeren. Niet treuren. Maar het leven leven tot het laatst. Zo lees ik in de prachtige regels op de kaart, die we allemaal gekregen hebben. Tekenend voor Jan Zegers, van wie we vandaag afscheid nemen in deze kleine kring. Welkom jullie: Toon, Dorrit, Jeroen, Joanne en wie bij jullie horen. Kinderen en kleinkinderen en alle anderen. Uit Duitsland gekomen, uit Frankrijk of waar ook vandaan. En vooral jij, Riet, jij die het meest van al met Jan verbonden was, zo samen, zoveel jaar. Waar Riet was, was Jan, en omgekeerd.

En nu, nadat hij 6 jaar geleden ziek werd, en het met ups en downs zo dapper volhield, is toch afgelopen zaterdag het einde gekomen. Misschien voor Jan zelf wel verdiend. Hij kon niet meer en wilde niet meer. Het was op. Dan is aan wie achterblijven de opgave zonder hem verder te gaan. Hoe hij ook zal worden gemist straks. Hoe onwerkelijk en verdrietig het ook is. Je kunt je het niet voorstellen als je zo lang met iemand geweest bent, waar zoveel van gehouden is, hoe het zonder zal zijn. De tijd zal het leren hoe dat gaat.

Vandaag is Jan voor het laatst hier en zullen we afscheid nemen. Ons herinneren wie hij was. Hem eren met woorden en muziek, rechtdoen aan zijn leven. Ik mag dat doen namens de Dominicus, de vernieuwende geloofsgemeenschap aan de Spuistraat in Amsterdam, waar Jan lang geleden Riet mee naartoe nam en ze zijn niet meer weggegaan, want het sprak ze aan. Vanwege de ruimte, de mensen, de muziek. Dat je 't samen doet. De ontdekking dat zin zoeken, ook in religieuze zin, niet hoeft te betekenen dat je grote antwoorden hebt over leven en dood, 't hiernamaals, of een welomschreven god - maar dat het ook een onderzoeken kan zijn. Ik en de ander, goed en kwaad - heel onze samenleving van zekerheden en ronde getallen zou er nog van kunnen leren.

Riet heeft daar in de Spuistraat op alle mogelijke manieren bijgedragen, de verbeelding laten spreken, prachtige dingen gemaakt en gedaan, Jan was meer op de achtergrond. Hij nam als notaris bijvoorbeeld juridische kwesties die daar speelden voor zijn rekening – meermalen, ook zonder er iets voor terug te vragen. Hij hielp ook Riet met de organisatie van soms grote evenementen of met het ophangen van haar werk. Halen, brengen. Alles jarenlang.

Toen ik Riet deze week vroeg wat volgens haar nu het religieuze van Jan was, zei zij onmiddellijk ik denk de verbondenheid. Het gezamenlijke. Het is een ontwikkeling die velen en ook Jan moet hebben meegemaakt. Van een god daarboven naar wat beneden, midden onder de mensen is. Religie dat immers *verbinding* betekent, samenleven. Dat je weet, hoe verschillend je ook bent als mensen, in alle variëteit, dat je bij elkaar hoort en het samen doet.

Bij dat verbindende hoorde voor Jan ook het licht. Kaarsen aansteken.
In de Dominicus – als het licht dat altijd aanwezig is wat ook in je leven gebeurt.
Thuis om de gezelligheid te benadrukken als je om de tafel zit,
Licht dat niet dooft, vuur dat verbindt. Wie weet ook over de dood.
Zo willen we het licht ook nu bij hem aansteken:

Dat dit licht ons ook nu verbinden mag,
zoals we hier zitten en ook met anderen die vandaag wel meeleven maar hier niet kunnen zijn. Dat het schijnen mag over het leven van Jan En mee mag gaan met hem. Voor altijd in het licht.

Overweging

Een onzichtbare stoet met stemmen, betoverende muziek
Trekt voorbij.
Zeg niet dat het een droom was, zegt de dichter. Niet jammeren of klagen, luister met ontroering.
Woorden die op de kaart staan.

In gedachten zie ik Jan voor me, toen ik in februari nog bij jullie was. Niet zo graag pratend over zijn ziek zijn, ook niet zo over zijn geloof of over het einde, het daarna of het waarom. Al die dingen. Wat zal je er ook over zeggen? Wel altijd verhalen. Altijd belevenissen. Over het huis en het erfgoed van die panden aan de Zaan en hoe hem dat ter harte ging, de straat, boeken en mensen, kinderen en kleinkinderen, trouwerijen in Frankrijk, mooie gebeurtenissen of waar Riet mee bezig is.

Veel genoten, dat mag duidelijk zijn, maar ook het vermogen hebben beide te laten staan:
- de pracht van het leven maar ook het einde dat je niet kent
- niets willen invullen en ook niets ontkennen
Er helemaal zijn én de rest maar laten.
Wat niemand begrijpen kan, wat je ontglipt – daarover maar niet teveel zeggen.

In die Kavafis, die Griekse dichter van 100 jaar terug, moet Jan een geestverwant hebben gezien. Die bijzondere schrijver die in meerdere gedichten schreef over havens waar je je leven lang in en uit gaat. Waarbij het niet gaat om het doel, maar om de reis. Dat het ook niet erg is een doel níet te halen, of níet te kennen omdat het er straks misschien sowieso wel anders uit zal zien dan je dacht. Maar gewoon te gaan.

En je dan niet te laten ontmoedigen door het feit dat je niet weet wat het volgende station zal zijn! Maar: ontdekken, leren, worstelen ook met wat je overkomt, maar vooral óók het leven voluit leven. Want wie met overgave in het nu staat, kan uiteindelijk misschien ook wel meebewegen als er iets anders komt. Hoe lastig ook, in de laatste jaren van Jan.

Wat een kunst zo te leven, en heel wat makkelijker als het je goed gaat dan als het minder wordt. Dan kan het een heel ongemakkelijke opgave zijn. Voor wie achterblijft niet minder dan voor wie gaat. Je dierbare te moeten laten gaan is misschien soms nog moeilijker dan zelf los te laten. Ik zou het niet kunnen zeggen.

Maar soms laat wie gaat ook iets na dat anderen weer moed meegeven kan. De diepere betekenissen die Jan zeker ook heeft gezocht. In religie, poezie, zijn boeken, filosofie, iets van levenskunst. Niet teveel in je angst voor straks vast te blijven zitten. Daar niet teveel over te praten of bij stil blijven staan. Maar je te laten gaan met de stroom.

Naast de woorden van Kavafis op de kaart, koos Jan voor vandaag het volgende fragment uit het bijbelboek Prediker. Het hoort tot de wijsheidsliteratuur, waarschijnlijk in een proces van eeuwen voor Christus ontstaan. Ook woorden die geen grote antwoorden hebben willen geven, wel wijs. Ze passen bij zijn levensreis en staan echt in de bijbel.

Uit het boek Prediker (9: 1-12)

Ik vestigde mijn aandacht op het volgende
en heb het onderzocht:
alles wat wijzen en rechtvaardigen tot stand brengen, hun liefde, hun haat, is niet in onze hand.
Geen mens kan in de toekomst zien maar weet alleen dat ieder hetzelfde lot wacht: bij de doden.
Hoe je ook leeft – rechtvaardig of onrechtvaardig, zondig, rein of onrein; je offert wel of je offert niet.
Voor wie nog leven is er nog hoop. Zij weten nog dat ze zullen sterven.
Doden weten niets.
Hun liefde, hun haat, de hartstocht die ze hadden, alles gaat voorbij. En nooit meer nemen ze deel aan wat er gebeurt onder de zon.

Dus eet je brood met vreugde, drink je wijn met een vrolijk hart. God ziet dat alles met welbehagen.
Draag vrolijke kleren, kies een feestelijke geur. Geniet van het leven met de vrouw die je bemint.
Op alle dagen van je leven.
Het bestaan is leeg en vluchtig en je zwoegt.
Geniet dus van elke dag.
Doe wat je hand te doen vindt.
Doe het met volle inzet want er zijn geen daden en gedachten, geen kennis en geen wijsheid, in het dodenrijk.
Daar ben je altijd naar op weg.
Ik heb gezien dat niet altijd de snelle loper de wedloop wint. Of een sterke held de oorlog,
dat niet wie wijs is altijd brood heeft, wie inzicht heeft rijkdom of wie bekwaam is respect.
Zij allen zijn afhankelijk van tijd en toeval.
Nooit weet de mens wanneer zijn tijd gekomen is.
Zoals de vissen verraderlijk worden gevangen door de fuik en de vogels door de val,
zo wordt de mens verrast door de verraderlijke tijd, wanneer die als een klapnet op hem valt.